

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta HE 127/2024 vp

Asia: Vanhusasiavaltuutetun kirjallinen asiantuntijalausunto

Kiitämme sosiaali- ja terveysvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja vanhusasiavaltuutetun kuulemisesta. Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Osa tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Tarkastelemme hallituksen esitystä vanhuspalvelulain muuttamisesta ikääntyneiden ihmisten näkökulmasta.

Esityksessä henkilöstön vähimmäismitoitusta ympärivuorokautisessa hoivassa kevennetään siten, että vähimmäismitoitus on 0,6 työntekijää asiakasta kohden 1.1.2025 alkaen. Vanhusasiavaltuutettu huomauttaa, että hallituksen esityksen vaikutukset kohdistuvat heikentävästi iäkkäiden henkilöiden asemaan ja oikeuksiin. Vaikutukset kohdistuvat niihin iäkkäisiin henkilöihin, jotka asuvat palveluiden piirissä sen vuoksi, että he tarvitsevat palveluita jatkuvasti ja ympäri vuorokauden. Ympärivuorokautisen hoidon asiakkaista valtaosalla on pitkälle edennyt muistisairaus, lähes kaikilla on vaikeita toimintakyvyn ongelmia sekä monia sairauksia. Heillä ei käytännössä ole mahdollisuuksia itse vaikuttaa palveluidensa riittävyteen tai laatuun.

Iäkkäiden ympärivuorokautisen hoidon lakisääteisellä henkilöstömitoituksella turvataan iäkkäiden henkilöiden oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä toteutetaan iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa. Henkilöstömitoituksella on vaikutuksia palvelujen laatuun ja asiakasturvallisuuteen.

Vanhusasiavaltuutettu katsoo, että ympärivuorokautisen palveluasumisen mitoitusvaatimusta laskemalla ei saavuteta tavoitetta henkilöstön paremmasta riittävydestä ikääntyneiden palveluissa. Päinvastoin vaarana on, että hoitajapula syvenee nyt esitetyn muutoksen myötä. Tuoreen tutkimuksen mukaan keskeinen syy sille, että hoitajat jättävät työnsä on pettymys työhön - liiallinen kiire, ammattitaidon ja osaamisen ohittaminen ja kohtelevainen pelkkänä henkilöstöresurssina (Ring & Kaarakainen 2023). Henkilöstön

saatavuutta iäkkäiden palveluissa parannettaisiin turvaamalla riittävät resurssit ko. palveluihin.

Sitovan henkilöstömitoituksen nostaminen on ollut positiivinen signaali hoitohenkilökunnalle työn arvostuksesta ja paremmista työoloista tulevaisuudessa. Valtaosa yksiköistä (93%) on myös saavuttanut nyt vaaditun 0,65 mitoituksen (THL 2024).

Mikäli eduskunta päätyy laskemaan henkilöstömitoitusvaatimusta hallituksen esityksen mukaisesti, on hyvin tärkeää seurata muutoksen vaikutuksia sekä iäkkäiden asiakkaiden hoidon laatuun että henkilöstön työhyvinvointiin ja työpaikassa pysyvyyteen. Muutokselle on myös syytä asettaa riittävän pitkä siirtymäaika, jotta palveluiden tuottajat ja valvontaviranomaiset voivat varautua muutokseen toiminnan häiriintymättä.

Helsingissä, lokakuun 11. päivänä 2024

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu

Päivi Ahosola, erityisasiantuntija

Lähteet:

Ring Marjo & Kaarakainen Minna (2023) "Palkka on tietysti yksi syy, mutta ei suurin" – psykologisen sopimuksen rikkoutuminen hoitajien alanvaihdon taustalla. Focus Lokalis 51(4). Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/focuslocalis/article/view/129057>

THL (2024) Henkilöstömitoitus täyttyy 93 prosentissa iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan yksiköistä. Tiedote 5.7.2024. <https://thl.fi/-/henkilostomitoitus-tayttaa-93-prosentissa-iaakkaiden-ymparivuorokautisen-hoivan-yksikoista>

